



Alkuperäislajiston aiheuttama predaatio ja sen hallinta

Mikko Toivola
Projektipäällikkö
Suomen riistakeskus



SOTKA-PÄIVÄ

Esityksen sisältö

- Milloin alkuperäislajisto aiheuttaa luonnonsuojellista haittaa vesilinnuille?
- HUOM! Vierasperäisten lajien saalistusta käsitellään toisen EU työryhmän toimenpidesuosituksissa.
- Poimintoja EU:n taantuvien lintujen elvyttämisen työryhmän (TFRB) raportista
- Metsästyslain alla olevat esimerkkilajit:
 - Kettu
 - Varislinnut
 - Harmaalokki
 - Näätä





TFRB:n toimenpiteet:

EU:n taantuvien lintujen elvyttämisen työryhmän (TFRB) toimenpiteet:

- Alkuperäisen lajiston aiheuttaman saalistuksen hallinta.
- Toiseksi yleisin ehdotettu avaintoimenpide.
- 21 jäsenvaltiota ja 26 kohdelajia.
- Ehdotetaan monille vesilintulajeille Suomessa mm:
 - Tukkasotka (kettu, varislinnut)
 - Haahka (kettu, merikotka)
 - Punajalkaviklo (kettu, varislinnut)
- **Poimintoja EU:n taantuvien lintujen elvyttämisen työryhmän (TFRB) raportista koskien luonnollisen predaation säätelyn toimenpidettä:**
- **Tavoite:** Kohdelajin pesien ja poikasten saalistus alkuperäisten petojen toimesta vähenee merkittävästi lajin tärkeimmillä pesimäalueilla, mikä johtaa lisääntyneeseen kokonaistuottavuuteen.
- **Toimenpiteen kuvaus:** Toteutetaan valtakunnallinen ohjelma kohdelajien pesien ja poikasten korkean vaikutuksen luonnonmukaisen saalistuksen (mitkä saalistajat vaikuttavat?) arvioimiseksi ja hallitsemiseksi, jotta populaatioihin kohdistuvat vaikutukset voidaan minimoida. Hallinnan tulee noudattaa minilajista lähestymistapaa, joka kohdistuu liitteen II lajeihin, joihin kohdistuu alkuperäislajien saalistuksen aiheuttamaa painetta. Työn tulee kohdentua tunnetuille kohdelajien avainalueille.



TFRB:n toimenpiteet:

Predaation hallinta:

- **Hallinnan tulee sisältää seuraavat toimenpiteet:** Alueiden valinta, etusijalla: tunnetut alueet, joilla on korkeat kohdelajin; sekä tunnetut tai todennäköiset kohdelajin pesimäalueet, joilla esiintyy runsaasti alkuperäisiä petoja.
- Jos tätä ei tunneta, tulee käyttää paikkatietoaineistoja mahdollisten alueiden tunnistamiseen sekä suorittaa alustavaa seuranta kamerapyydyksillä ja keinopesillä soveltuvuuden arvioimiseksi. Kun on todettu, että korkea saalistuspaine rajoittaa populaatiota tärkeillä pesimäalueilla, saalistuksen hallintaan tulee ryhtyä.
- **Petojen hallinta:** Tunnistetaan keskeiset alkuperäiset petolajit hallinta-alueilla asiantuntijatiedon ja/tai seurannan perusteella. Aina kun mahdollista, ensisijaisena menetelmänä tulee olla petoidan käyttö sekä kokeilu houkutteluruokinnasta alueilla, joilla on runsaasti kohdelajin pesintää ja petoja.





TFRB:n toimenpiteet:

- Testataan houkutteluruokintaa saalistuksen rajoituskeinona alueilla, joilla on paljon sekä petoja että kohdelajia (esim. ketun aiheuttaman saalistuksen vähentämiseksi).
- Edistetään koloniaspesivien “suojelijalajien” – naurulokki *Larus ridibundus*, kalatiira *Sterna hirundo* – asettumista pesimään, jotta yhteispesinnän kautta saalistuspaine kohdelajiin vähenee;
- Metsästettävien ja ei-suojeltujen alkuperäisten petolajien osalta voidaan harkita myös tappavia menetelmiä saalistuspaineen vähentämiseksi. Tämä tulee tehdä jäsenmaa-kohtaisen arvioinnin perusteella, ja vain niille alkuperäislajeille, jotka ovat metsästettäviä eikä erityisesti suojeltuja.
- Poikkeusluvut tulee myöntää tiukasti ja seuranta on tehtävä huolellisesti. Koska toimien tulee olla kansallisen lainsäädännön mukaisia sekä petolajien että menetelmien osalta, yksityiskohtaisten toimien delegoimista paikalliselle tasolle suositellaan, kunhan ne perustellaan hyvin ja raportoidaan asianmukaisesti.
- Tiivis yhteistyö luonnonsuojelijoiden, metsästäjien ja maanviljelijöiden välillä on todennäköisesti välttämätöntä.



TFRB:n toimenpiteet:

- **Perustelut:** Toimet alkuperäisten petojen hallitsemiseksi tähtäävät kohdelajien saalistuspaineen vähentämiseen. Alkuperäisten petojen – kuten ketun, varislintujen ja näädän – pesien, poikasten ja aikuisten lintujen saalistus heikentää pesimätulosta ja vaikuttaa kielteisesti lajin lisääntymismenestykseen ja populaatiodynamiikkaan.
- **Maantieteellinen soveltamisala:** Koko EU, lajikohtaisesti tärkeät jäsenmaat
- **Tietojen raportointi:** Petojen esiintymisestä ja runsaudesta (kamerapyydykset ja keinopesät suositeltuja). Raportointi ei-tappavista hallintakeinoista (aidat ym.). Raportointi tapettujen petojen määrästä ja työajasta, mikäli tappavia menetelmiä käytetään
- **Seuranta:** Tarkka seuranta kohdelajin pesimämenestyksestä.



Kansallista näkökulmaa:

Milloin alkuperäiset lajit ovat haitallisia?

- Myös Suomessa monet generalistit hyötyvät ihmisen läsnäolosta:
 - Sopeutuminen ihmiseen ja hyötyminen ihmisen vaihtelee lajeittain, vesilinnut harvemmin hyötyvät ihmisestä.
 - Generalistit sen sijaan hyötyvät eri tavoin:
 - Lisää suojaisia pesimä/suojapaikkoja reknnuksista
 - Lisää ravintoa, jota ihminen tuottaa usein tahattomasti
 - Onnistuvat lisääntymisessä myös taajamissa tai niiden liepeillä.
 - Kyky hyödyntää vaihtelevia ravintokohteita vuodenkierron eri vaiheissa

ML 5 § lajit, joita metsästetään yleisesti riistanhoidollisin perustein:



Harmaalokki



Varis ja harakka



Kettu



Näätä

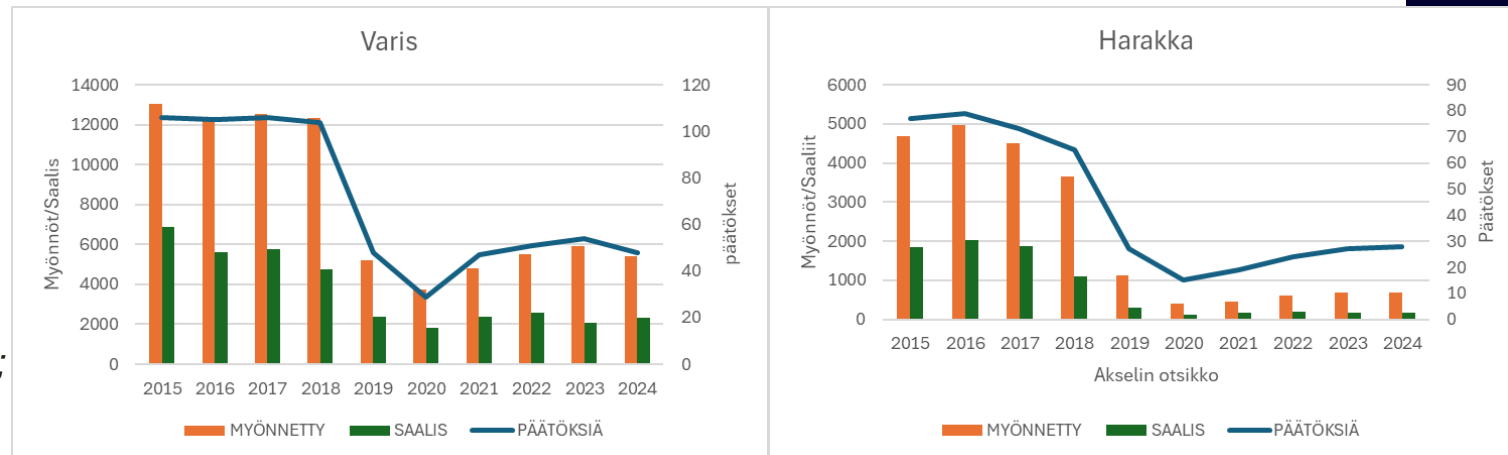


Varislinnut (varis ja harakka)

Varis ja harakka

- Lainsäädännössä ML 5§: rauhoittamattomia lintuja. Metsästetään riistanhoidollisista syistä.
- Rauhoitusajat:
 - Varis on rauhoitettu Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakuntien alueella 1.5.–31.7, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien alueella 1.4.–31.7. ja muualla maassa 10.3.–31.7;*
 - Harakka Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakuntien alueella 10.4.–31.7. ja muualla maassa 1.4.–*
- Poikkeuslupakäytännöt: ML 41 b (Eläimistön suojeleminen)
- Edellytyksenä näyttö vieraslajien poistosta ja selvitys poikkeusluvan nojalla suojeltavasta lajistosta alueella.
- Yleinen innostus varislintujen pyyntiin hiipunut metsästäjäkunnassa selvästi.

Poikkeusluvut



Yhteenveto tutkimusnäytöstä

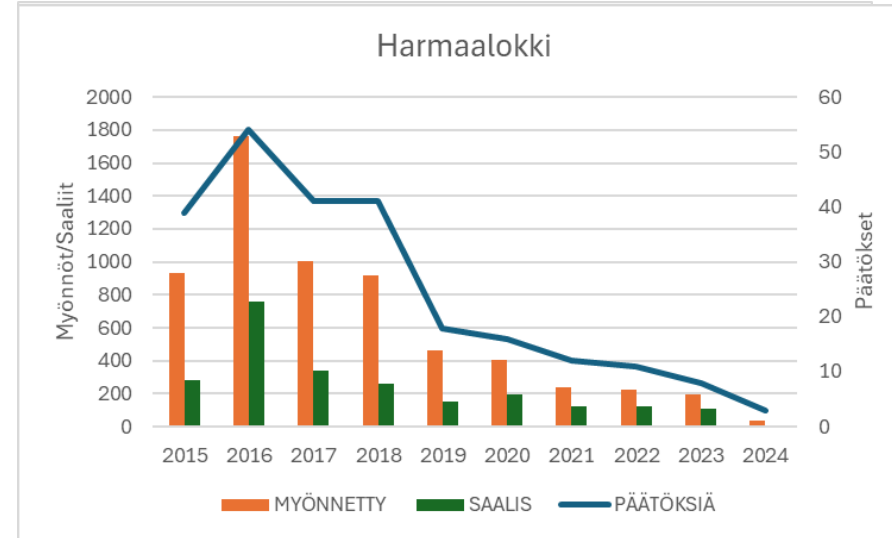
Vaikutus	Tutkimusnäyttö
Munien ja poikasten predaatio	Kyllä, varislinnut voivat olla merkittäviä pesärosvoja etenkin avoimesti pesiville lajeille.
Kantojen heikkeneminen	Useimmat tutkimukset eivät löydä merkittävää vaikutusta kokonaiskantoihin.
Ekosysteemitason haitta	Yleisesti pieni, pääasiassa paikallinen ja pesäbiologiaan sidottu.
Poikkeukset	Tietyt lajit ja tietyt ympäristöt (kaupunkialueet, avoimet pesät, päällekkäinen pesintä) voivat kärsiä selvästi.



Harmaalokki

Poikkeusluvut

- Lainsäädännössä ML 5§: rauhoittamaton lintu. Metsästetään riistanhoidollisista syistä.
- Rauhoitusajat:
 - Harmaalokki on rauhoitettu Pohjois-Pohjanmaan, Kainuun ja Lapin maakuntien alueella 1.5.–31.7, Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan maakuntien alueella 1.4.–31.7. ja muualla maassa 10.3.–31.7;*
- Poikkeuslupakäytännöt: ML 41 b (Eläimistön suojeleminen)
- Edellytyksenä näyttö vieraslajien poistosta ja selvitys poikkeuslupan nojalla suojeltavasta lajistosta alueella.
- Eläimistön suojelemiseksi poikkeuslupia myönnetty lähinnä yksittäisiin erityistapauksiin (Esim. Norskäret Merenkurkussa)
- Suuret lokit vähentyneet selvästi ja pyynti hyvin vähäistä.



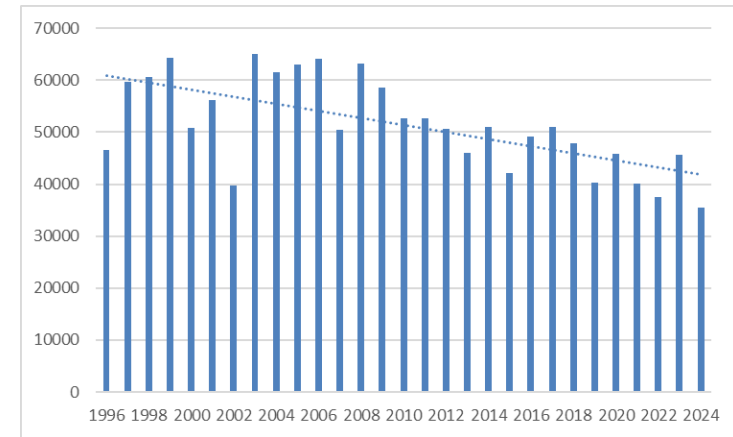
Yhteenveto tutkimusnäytöstä

Teema	Mitä tutkimus kertoo?
Opportunistinen lintupredaatiota	Harmaalokit saalistavat usein muiden lintujen munia, poikasia ja myös aikuisia, etenkin sekakolonioissa. plos
Erikoistuneet petolokit	Osa yksilöistä erikoistuu saalistamaan tiettyjä lajeja (esim. tiirat, merilinnut), mikä voi aiheuttaa merkittävää paikallista haittaa. basc
Merilintujen pesäonnistuminen	Harmaalokki voi olla tärkeä pesäpredaattori pienille merilinnuille kuten myrskylinnuille ja lunneille. seabirdgroup +1
Vaikutusten vaihtelu	Haitta riippuu pesimäkolonian koostumuksesta, ajankohdasta, ravinnon saatavuudesta ja yksilöiden käyttäytymisestä. plos



Kettu

- Erityisesti saaristossa ja lintuvesillä. Taajamakohteet ja rantaniityt.
- Drooneilla havaittu kettujen hyödyntävän myös ruovikoita.
- Rauhoitusaika:
 - *Lapin maakunnassa toukokuun 1 päivästä heinäkuun 31 päivään ja muualla maassa huhtikuun 15 päivästä heinäkuun 31 päivään*
- Poikkeuslupakäytännöt:
 - ML 41 c (Eläimistön suojeleminen). Tappaminen rauhoitusajalla ja kielletyt menetelmät (lämpötähtäin) ML 52: ajokoiran käyttö maaliskuu - huhtikuussa
- Edellytyksenä näyttö vieraspetojen poistosta ja selvitys poikkeuslupan nojalla suojeltavasta lajistosta alueella. Mahdolliset erityiskohteet mm. saaristossa.
- Vuonna 2026 41 c: 8 päätöstä ja 146 kettua.



Taulukko: Euroopan tutkimukset ketun vaikutuksista linnustoon

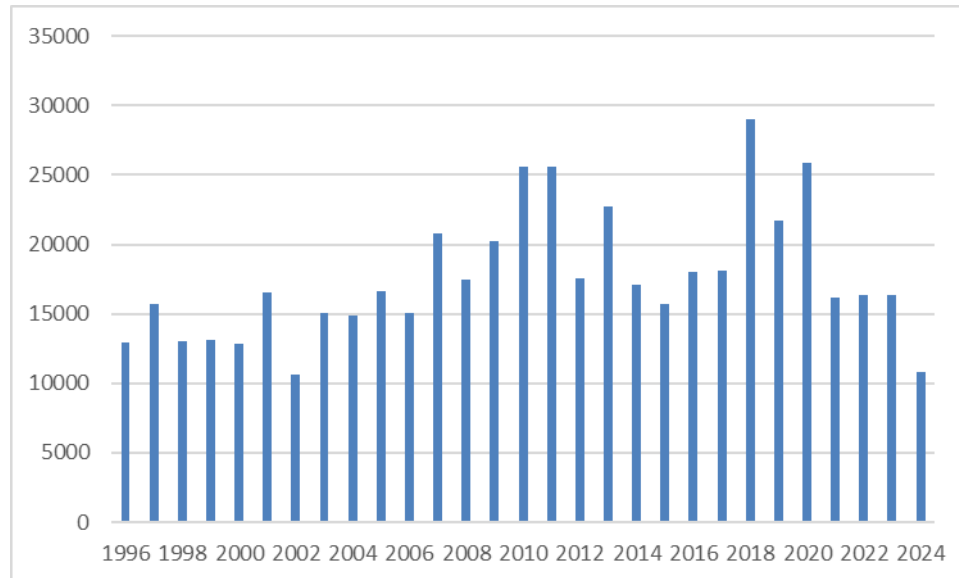
Ground-nesting birds	%, Irlannissa 71 %. Kettujen runsastuminen on tutkimuksen mukaan yksi todennäköinen osasy, erityisesti avoimilla maatalous- ja nummialueilla.	
Skandinavia – kanalinnut (metso, teeri, pyy)	Kun kettukanta romahti sarkoptisen syyhyn vuoksi 1970–80-luvuilla, kanlintujen kannat kasvoivat selvästi. Tulosten mukaan kettu rajoittaa kanalintupopulaatioita eikä saalista ainoastaan "doomed surplus" -yksilöitä.	luke
Vole-cycle → Bird-cycle linkage	Kettujen saalistuspaine jyrssiöiden sykleissä vaikuttaa epäsuorasti myös pienriistalintuihin (kanalinnut). Kun ketut lisäävät saalistusta lintuihin jyrssiähuippujen välissä, se heikentää lintujen vuosittaista vaihtelua ja pesimämenestystä.	luke
Ketun tiheys Euroopassa – vaikutukset lintujen pesimäpaineeseen	Eurooppalaisten kettukantojen tiheys vaihtelee talvien ankaruuden mukaan; leudot talvet → suuremmat kettukannat → kasvava saalistuspaine maassa pesiville lajeille.	kettu





Näätä

- Saaristo ja lintuvedet
- Rauhoitusaika:
 - Huhtikuun 1 päivästä heinäkuun 31 päivään
- Poikkeuslupakäytännöt:
 - ML 41 c (Eläimistön suojeleminen). Tappaminen rauhoitusajalla ja kielletyt menetelmiä.
- Ei haettuja poikkeuslupia eläimistön suojelemiseksi.



Teema / Tutkimuskohde	Tutkimustulos: Miten metsänäätä vaikuttaa lintuihin?	Lähde
Telkän (Bucephala clangula) pesäpredaatio	Metsänäätä on merkittävä kolopesivien lintujen pesäsaalistaja. Telkän pesäryöstön todennäköisyys kasvaa pesäkolon iän mukana , koska näätä muistaa aikaisemmat saalistuspaikat ja palaa niihin. Saalistus ei riipu myyräkannoista , eli näätä aiheuttaa pysyvää pesäsaalistuspainetta.	lue
Kololinnusto (pöllöt, tiaiset, vesilinnut)	Metsänäätä on Euroopassa tärkein kolopesijöiden pesäpredaattori . Sen pitkäaikainen alue- ja pesämuisti sekä kyky kiivetä kaikkiin puutyyppeihin tekevät siitä erityisen tehokkaan pesien ryöstäjän. Pesätuhot painottuvat metsäpeitteisiin ja vanhoihin metsärakenteisiin.	lue



Yhteenveto

- Tutkimusten valossa alkuperäisen lajiston aiheuttama predaatio voi tietyissä tilanteissa aiheuttaa luonnon normaalien toimintojen ylittävää poistumaa.
- Keskeinen syy tähän on ihmisen aiheuttamat muutokset ekosysteemien toiminnassa eri tasoilla.
- Predaation hallinnassa tulee kiinnittää huomiota siihen, että vieraspetojen vaikutus poistetaan ensin.
- Helmi-hankkeen ja saaristoalueilla jo meneillään olevien vieraspetopyyntien yhteydessä voidaan/voitaisiin kustannustehokkaasti puuttua kettujen ja näätien aiheuttamaan predaatioon.
- Lintujen aiheuttaman predaation hallintaan tarvitaan kokonaisvaltaista suunnittelua. Sillä on myös selvästi erillisiä kustannusvaikutuksia.
- Luonnossa tapahtuvat nopeatkin muutokset voivat vaikuttaa vesilinnustoa saalistavien vieras- ja alkuperäispetojen saalistukseen. Tilanteen hallinta vaatii aktiivista seurantaa.
- Lintuvesillä kohteiden sijainnilla, rakenteella ja tehdyillä elinympäristötoimilla on paljon vaikutusta siihen, miten suora predaatio vaikuttaa vesilintuihin.



Kiitos!